

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

3 ביולי 2008

פיגוע הרג ברחוב יפו בירושלים בוצע באמצעות טרקטור ע"י תושב מזרח ירושלים בעל תעודת זהות ישראלית

למעלה: הטרקטור באמצעותו ביצע המחבל את פיגוע ההרג. למטה: אוטובוס נוסעים שהתהפך כתוצאה מפגיעת הטרקטור (לע"מ, 2 ביולי). ברקע מפת זירת הפיגוע וסימון נתיב הנסיעה של המחבל (מפה: אתר עיריית ירושלים)

כללי

1. ב-2 ביולי בשעות הצהריים, ביצע מחבל ממזרח ירושלים פיגוע הרג באזור הומה אדם במרכז ירושלים באמצעות טרקטור גדול (קאטרפילר). הפיגוע החל כאשר המחבל פתח בנסיעה מהירה מאתר בנייה לרחוב שרי ישראל והחל לנסוע במהירות לאורך הרחוב כשהוא פוגע בכל מה שנקרה בדרכו. משם פנה לרחוב יפו תוך שהוא ממשיך ופוגע במכוניות והולכי רגל. לאחר זמן מה הצליחו שוטר, מאבטח וחייל בחופשה להפסיק את מסע הרצח וההרג ולהרוג את המחבל.

2. כתוצאה מהפיגוע **נהרגו שלושה אזרחים** וכ-40 נפצעו, רובם באורח קל. המחבל הוא תושב צור באהר, שבדרום מזרח ירושלים, בעל רקע פלילי, נושא תעודת זהות ישראלית, שעבד באתר הבנייה באזור. מספר ארגונים נטלו אחריות על ביצוע הפיגוע אך בשלב זה הערכתנו היא שהפיגוע בוצע ביוזמתו האישית של המחבל. ברצועת עזה נמשכה ה"הרגעה" ומעברי הגבול שנסגרו בעקבות ירי הרקטות והמרגמות נפתחו מחדש ביום בו בוצע הפיגוע בירושלים.

מהלך הפיגוע ותוצאותיו

3. ב-2 ביולי סמוך לשעה 1200 נטל המחבל טרקטור גדול השייך לחברת הבנייה בה עבד בשנים האחרונות והחל בנסיעה מהירה לעבר רחוב בני ישראל שבמרכז ירושלים. תוך כדי נסיעה לאורך הרחוב בנתיב הנגדי, הוא פגע בשלוש מכוניות ובכמה הולכי רגל. משם הוא פנה שמאלה לעבר רחוב יפו, רחוב מרכזי והומה אדם, והמשיך בפעילותו הרצחנית. בדרכו פגע בשני כלי רכב נוספים ומחץ אותם. נהג אוטובוס שנסע מולו איבד את השליטה על הרכב והוטח בצד הכביש. לאחר מכן הצליח המחבל להפוך אוטובוס שנסע בכביש.

4. שוטרת שהייתה במקום ירתה לעבר נהג הטרקטור והוא איבד את הכרתו. שוטר, מאבטח וחייל שהיה בחופשה עלו על הטרקטור על מנת לעצור את המחבל ולבלום את מסע הרצח וההרס. הנהג שנפגע התעורר והמשיך בנסיעה ובדריסה. בסופו של דבר החייל נטל את אקדחו של המאבטח, ירה בראשו של המחבל והרגו, ושם קץ לפיגוע הדריסה.

מכוניות הפכות בזירת הפיגוע (משרד החוץ, 2 ביולי)

5. כתוצאה מהפיגוע נהרגו שלושה בני אדם ו-44 נפצעו, מהם 2 באורח בינוני והשאר באורח קל. ההרוגים הם:

א. **אליזבת (לילי) גורן פרידמן ז"ל**, תושבת ירושלים בת 54 במותה. הותירה אחריה שלושה ילדים.

ב. **ז'אן רלוי ז"ל**, תושב ירושלים, בן 68 במותו. הותיר אחריו אישה, שתי בנות ובן.

ג. **בת שבע אונטרמן ז"ל**, תושבת ירושלים בת 33 במותה. הותירה אחריה בעל ותינוקת בת חצי שנה שהייתה עימה במכונית וניצלה מהפיגוע.

זהות המבצע ונטילת האחריות

6. המחבל הוא **חסאם תייסיר אבראהים דוויאת**, בן 30, תושב צור באהר (כפר בקרבת שכונת תלפיות מזרח שסופח לשטחה המוניציפאלי של ירושלים). חסאם, הידוע כנרקומן, הועסק כנהג בולדוזר באתר הבנייה. ב-2001 הוא נשפט וישב שנתיים בבית הכלא באשמת אונס צעירה יהודיה. לאחר שחרורו מהכלא נישא לצעירה ערבית. בעבר ריצה גם שנת מאסר באשמת תקיפה.

7. זהו פיגוע ההרג השני בחודשים האחרונים, המבוצע ע"י מחבל תושב ירושלים המזרחית הנושא תעודת זהות כחולה. יוזכר כי ב-6 במרס 2008 נהרגו שמונה בני אדם כאשר מחבל, תושב מזרח ירושלים, פתח באש לעבר תלמידים בישיבת מרכז הרב בירושלים והרג שמונה תלמידים¹. בשלב זה נראה כי בשני המקרים מדובר ככל הנראה ביוזמה אישית של המבצעים ממניעים לאומניים, ולא בפיגוע מתוכנן של ארגון טרור ממוסד.

8. למרות שהפיגוע בוצע ככל הנראה ע"י מחבל בודד בעל רקע פלילי, נטלו מספר ארגונים אחריות על ביצוע הפיגוע: הארגון הראשון שהזדהו לטול אחריות היה **גדודי בני החורין של הגליל /חוליות עמד מע'ניה** (סוכנות מען, 2 ביולי). זוהי התארגנות הנוהגת מידי פעם לטול אחריות כוזבת על אירועים שונים בישראל². התארגנות זו אף נטלה אחריות כוזבת על הפיגוע בישיבת מרכז הרב (אלמנאר, 6 במרץ). בהמשך דיווחה סוכנות A.P כי שלושה ארגונים נטלו אחריות לביצוע הפיגוע: גדודי בני החורין של הגליל, החזית העממית לשחרור פלסטין ופת"ח/גדודי חללי אלאקצא (AP, 2 ביולי). **להערכתנו, ספק אם יש ממש בנטילות אחריות אלה.**

¹ ראו לקט מידע: "פיגוע ירי בישיבת מרכז הרב בירושלים במהלכו נרצחו שמונה תלמידי ישיבה. המחבל, שביצע את הפיגוע, הוא ערבי תושב מזרח ירושלים. נושא תעודת זהות ישראלית. לפי שעה לא ברור מיהו הארגון העומד מאחורי הפיגוע. (9 במרץ, 2008).

² זוהי התארגנות שמאחוריה עומדים ערבים תושבי ישראל (יתכן בעלי זיקה לארגון חזבאללה). בעבר נטל ארגון "גדודי חופשיי הגליל" אחריות לביצוע נגד שני מאבטחים של ישיבת עטרת כוהנים בעיר העתיקה בירושלים (10 באוגוסט 2007). יצוין כי ביוני 2004 הוגשו כתבי אישום חמורים נגד חמשת חברי חוליית "גדודי חופשיי הגליל" תושבי כפר כנא וכפר מנדא שבגליל. החמישה הואשמו בקשירת קשר לביצוע פשע בנסיבות מחמירות פעילות בארגון טרור והתאחדות בלתי מותרת ניסיון לחטיפה בנסיבות מחמירות ועוד. החוליה נתפסה בעת שביצעה ירי לעבר נידת משמר הגבול בצומת רימון שבגליל התחתון. ראש החוליה, מחמד ח'טיב נהרג מאש כוחות הביטחון (אפריל 2004). מאוחר יותר נודע כי מחמד ח'טיב גם עמד מאחורי רצח החייל אולג שייחט (יולי 2003). ביולי 2004 נדקר חייל בצומת גולני מאחורי התקרית עמד אחיו של מחמד ח'טיב שטען כי ביצע את המעשה כנקמה על הריגתו (ynet, יולי 2004).

תגובות בישראל

9. בעקבות פיגוע ההרג בירושלים התקיימו במערכת הפוליטית בישראל דיונים אודות האפשרויות המשפטיות להטלת סנקציות על מחבלים הנושאים תעודות זהות ישראליות ובני משפחותיהם. בדיונים נבחנה האפשרות להרוס את בתי המחבלים, לשלול ממשפחותיהם את הזכויות הסוציאליות כגון ביטוח לאומי ולשלול מהם וממשפחותיהם את האזרחות ותושבות הקבע בישראל.

10. להלן מספר דיווחים בהקשר לכך (הארץ, 3 ביולי):

א. **ראש הממשלה אהוד אולמרט** התבטא כי הפיגוע הינו תחילתו של דפוס מסוכן, "שיש לנקוט נגדו יד קשה כדי ליצור הרתעה". לדבריו צריך להיות ברור למחבלים שמשפחותיהם "יאבדו את כל עולמן".

ב. **שר הביטחון אהוד ברק** שיגר מכתב ליועץ המשפטי של מערכת הביטחון עו"ד אחז בן ארי ובו דרש להרוס את בית המחבל: "הישנות מקרה כה חמור בפרק זמן קצר, בו מחבל המחזיק תעודת זהות ישראלית מבצע פיגוע מטעמים לאומניים, מחייבת מענה מידי... יש בהריסת הבתים אפקט הרתעתי".

ג. **הכנסת** אישרה ב- 2 ביולי שתי הצעות חוק המאפשרות לשר הפנים לשלול אזרחות ותושבות קבע ממחבלים ובני משפחותיהם. הקואליציה איפשרה חופש הצבעה וההצעות עברו ברוב גדול. כמו כן, עברו בקריאה טרומית הצעות חוק נוספות האוסרות הקמת סוכות אבלים וגילוויי אבל לזכר המחבלים.

תגובות פלסטיניות

11. **צא"ב עריקאת**, ראש מחלקת המו"מ באש"ף, גינה את הפיגוע והדגיש כי הם מגנים כל פגיעה במטרות אזרחיות "בין אם ישראליות או פלסטיניות" (A.P, 2 ביולי).

12. לעומת זאת, דוברים של ארגוני הטרור הפלסטינים, ברכו על הפיגוע והדגישו כי הוא מהווה "תגובה טבעית" לפעילות ישראל :

א. **סאמי אבו זהרי**, דובר חמא"ס, אמר כי במידה ואכן מדובר זה פיגוע יש לראות בכך "תוצאה טבעית" של פעילות ישראל נגד הפלסטינים בגדה המערבית. (סוכנות הידיעות הצרפתית, 2 ביולי).

סאמי אבו זהרי (ערוץ אלאקצא, 2 ביולי)

ב. **דוברי הג'האד האסלאמי בפלסטין** בירכו אף הם על הפעולה והדגישו כי על ישראל לצפות לפיגועים נוספים מסוג זה בשל התעקשותה שלא לכלול את הגדה המערבית בהסכם ה"הרגעה" (Palestine-info, 2 ביולי).

מצב ה"הרגעה" ברצועת עזה

13. ברצועת עזה נמשכת ה"הרגעה" כאשר חמא"ס מקפידה לשמור על שקט וממשיכה לאיים בנקיטת צעדים נגד הארגונים המנסים לפגוע בהסדר.

14. ב-2 ביולי **נפתחו המעברים מחדש (סופה, נחל עוז)** לאחר שנסגרו בהוראת שר הביטחון על רקע הפרה של ההסדר, וחודשה העברת הסחורות לרצועה. בהוראת מצרים נפתח ב-1 ביולי מעבר רפיח, לראשונה מאז תחילת הסדר ה"הרגעה", למעבר מוגבל של כמה מאות פלסטינים חולים מרצועת עזה למצרים.

15. כמחאה על פתיחת מעבר רפיח באופן מוגבל בלבד, **ניסו מאות פלסטינים לפרוץ לצד המצרי של המעבר**. המפגינים קראו למצרים לפתוח את המעבר ולאפשר לפלסטינים חולים לצאת ולאפשר, לכל מי שחפץ, לצאת למצרים לקבלת טיפול רפואי. במקום התפתחו עימותים בין פלסטינים לבין כוחות מצריים, שחסמו את הכניסה לצד המצרי של המסוף, ופיזרו את המפגינים, תוך שימוש באמצעים לפיזור הפגנות. גם חמא"ס שלחה כוחות לסייע לפיזור המפגינים. כמה פלסטינים נפצעו באורח קל (סוכנות הידיעות הצרפתית, אתר משרד הפנים בממשל חמא"ס, פאל מדיה, 2 ביולי).

16. בעקבות המהומות הללו תגברה מצרים את הגבול והכריזה על סגירתו של המעבר. שר החוץ המצרי, אחמד אבו אלעיט כינה את התקרית "טיפשות וחוסר אחריות" ואמר כי מצרים לא תוכל להשלים עם חדירה כלשהי לשטחיה כל שכן בכוח. הוא גם מתח ביקורת על השימוש שעושים הפלסטינים בילדים במהומות אלו (סוכנות הידיעות המזרח תיכונית, 3 ביולי). דוברי חמא"ס, שהובכה מהתקרית, הגיבו באומרם כי המדובר ב"פעולה ספונטאנית".

המו"מ לשחרורו של גלעד שליט

17. **אסאמה אלמזיני**, בכיר חמא"ס המעורב מטעם חמא"ס במשא ומתן, קשר בין פתיחת המעברים והפסקת המצור לבין חידוש המו"מ לשחרורו של גלעד שליט. לדבריו במהלך היומיים הקרובים תחליט חמא"ס האם כמות הסחורה העוברת במעברים מהווה יישום מלא של הסכם ה"הרגעה". במידה ויוחלט שישראל אינה עומדת בהסכם, תסרב חמא"ס לדון בעניין החייל החטוף גלעד שליט. לדבריו, חמא"ס כבר דחתה הזמנה אחת להגיע למצרים להמשך הדיונים בעניינו של גלעד שליט (Palestine-info, 2 ביולי).